

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2024 SEKÄ VALTIONEUVOSTON SELONTEKOA JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2024—2027

Ilari E. Sääksjärvi
Luontopaneeli & Turun yliopiston biodiversiteettiyksikkö
X (Twitter): @ilarisaaksjarvi
Sähköposti: ileesa@utu.fi

1. Tarve pitkäjänteiselle ja johdonmukaiselle luontopolitiikalle

- Petteri Orpon hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2023) tavoitteena on turvata luontopääoma ja pysäyttää luontokato osana kestävää talouspolitiikkaa ja kääntää yhteiskunnan toiminta luontopositiiviseksi.
  - Suomen luonnon monimuotoisuusstrategian luonnoksessa **luontopositiivisuudella** tarkoitetaan sitä, että luonnon tila olisi vuoteen 2035 mennessä parempi kuin se oli vuonna 2020.
- Hallituksen luontotavoitteissa onnistuminen tarkoittaa sitä, että luontokadon pysäyttämiseksi tehtävä työ valtavirtaistetaan kaikille hallinnonaloille ilmastonmuutoksen vastaisen työn tapaan.
  - Luontopositiivisuuden saavuttaminen vaatii laajaa kaikkien hallinnonalojen ja sektoreiden pitkäjänteistä yhteistyötä luontohaittojen vähentämiseksi, väistämättömien haittojen kompensoimiseksi sekä luonnontilan parantamiseksi.
    - Tämän työn resursoinnin tulisi lähtökohtaisesti näkyä talousarvion kaikissa pääluokissa ja laajalti julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027. Edellisiin vuosiin verrattuna ympäristön- ja luonnonsuojelun taso kuitenkin laskee huomattavasti.
- Luontokadon uhkaan on havahduttu useilla hallinnonaloilla, ja Luontopaneeli kiittää hallituksen aloitetta tukea myös yksityisen sektorin luontotoimia (mm. monimuotoisuustiekartat).
  - Talouden suunnittelussa luontokadon torjuminen ei kuitenkaan prioriteeteissa juuri näy. Luontokadon torjumisen valtavirtaistaminen vaatiikin orastavan tahtotilan vahvistamista ja kunnollista selvitystyötä eri hallinnonalojen aiheuttamista luontohaitoista sekä toisaalta niiden mahdollisuuksista tukea luonnon monimuotoisuutta.

2. Luonnonsuojelun rahoituksen taso on ristiriidassa luontotavoitteiden kanssa

- **Vuoden 2024 talousarvioesityksessä luonnonsuojelun rahoitus on vähenemässä edelliseen hallituskauteen verrattuna. Hallinnonaloista ympäristöministeriön budjetti pienenee prosentuaalisesti eniten ja leikkaukset kohdistuvat keskeisimmin ympäristön- ja luonnonsuojeluun.**

- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma **Metso** ja ennallistamiseen keskittyvä **Helmi-elinympäristöohjelma** ovat Suomen keskeisimpiä luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen tähtääviä ohjelmia.
  - Talousarvioesityksessä Metso-ohjelman mukaisten metsäalueiden sekä Pohjois-Suomen vanhojen ja luonnontilaisten metsien hankintaan ja korvauksiin varataan noin 23 miljoonaa euroa. Metso-ohjelmalle on varattu myös aiemmissa talousarvioissa 23 miljoonaa euroa. **Etenkin Etelä-Suomessa metsien suojelun lisäämiselle ja suojeluverkoston vahvistamiselle on edelleen suuri tarve, ja Luontopaneeli kiittää panostuksia Metso-ohjelman jatkoon.**
    - Nyt kuitenkin samaa rahasummaa käytetään myös Pohjois-Suomen vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeluun, mikä voi tehdä Metson tavoitteiden toteutumisesta epävarmaa. **Hallitus on omassa ohjelmassaan sitoutunut suojelemaan vanhat ja luonnontilaiset metsä, mitä Luontopaneeli pitää ehdottoman tärkeänä.** Vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu ei kuitenkaan saisi tarkoittaa pienempiä suojelupanostuksia muualla Suomessa.

2. jatkuu…

- **Metsähallituksen määrärahojen merkittävä pieneneminen vaikeuttaa Helmi-elinympäristöohjelman toteuttamista.**
  - Metsähallitus vastaa Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimien toteutuksesta ja näyttää epätodennäköiseltä, että Helmi-ohjelman tavoitteet voitaisiin saavuttaa esitetyn rahoituksen varassa.
  - **Luontopaneeli toivoo, että Helmi-ohjelman hyvien toimien jatkamiselle ja tavoitteiden toteuttamiselle varattaisiin hallituskaudella tarvittava rahoitus**, jottei hallitusohjelman tavoite turvata luontopääoma ja pysäyttää luontokato osana kestävää talouspolitiikkaa loittone entisestään.

- Metso- ja Helmi -ohjelmat ovat laajaa kannatusta nauttivia luonnonsuojeluinstrumentteja, mutta Luontopaneeli on arvioinut, että ohjelmien tavoitteet eivät ole riittäviä Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaistumisen pysäyttämiseksi ja luontopositiivisuuden saavuttamiseksi.
  - **Luontopositiivisuuden aikaansaamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden elpymiseksi tarvittaisiin merkittäviä lisäpanostuksia suojeluun ja ennallistamiseen sekä talousmetsien luonnonhoidon parantamiseen.**

3. Huoli sisävesien tilasta

- **Luontopaneeli on huolissaan sisävesien tilasta ja suojelun tasosta**.
  - Viidennes kaikista sisävesien ja rantojen luontotyypeistä on uhanalaisia ja neljännes silmälläpidettäviä ja lisäksi 32 prosenttia sisävesi- ja rantaluontotyypeistä on puutteellisesti tunnettuja (Suomen ympäristökeskus 2022).
- **Luontopaneeli kiittää hallituksen panostuksista Saaristomeri-ohjelman ja vesiensuojelun tehostamisohjelman jatkamiseen sekä vaelluskalakantoja turvaavaan Nousu-ohjelmaan**. Toteutuessaan suunnitelma Palokin koskien vapauttamiseksi on yksittäinen tärkeä panostus vaelluskalakantojen elvyttämiseksi. Toimiin varattu rahoitus on kuitenkin jokseenkin vaatimatonta verrattuna edeltävien vuosien vesiensuojelun rahoituksen tasoon.
- **On tärkeää, että hallitus jatkaa vesiensuojelun tehostamisohjelmaa luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi.**
  - Vesiensuojelun rahoituksen taso on kuitenkin laskenut merkittävästi.

- Hallituksen esityksessä Itämeren ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan ollaan varaamassa 6,3 miljoonaa euroa. **Hallituksen tahtotilana vaikuttaa olevan panostaa etenkin Saaristomeri-ohjelmaan ja on epäselvää, mikä osa rahoituksesta tulee koskemaan sisävesiä ja muita merialueita.**

Rahoitus tietopohjaisen päätöksenteon tueksi vähenee

- Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS) ollaan lakkauttamassa. VN TEAS-rahoituksen turvin on rahoitettu ministeriöiden tutkimus- ja selvityshankkeita noin 9 miljoonalla eurolla vuosittain.
  - Talousarvioesityksessä ei ole instrumentille korvaavaa rahoitusta ja onkin epäselvää, miten ministeriöiden selvitystarpeisiin vastataan jatkossa, etenkin kun useiden hallinnonalojen määrärahat lähtökohtaisesti vähenevät.

- Hallitusohjelmassa halutaan vahvistaa tietopohjaista päätöksentekoa ja tiedeyhteisön asiantuntemusta halutaan hyödyntää laajasti.
  - **Luontopaneeli toivoo, että hallitus laatii selkeän suunnitelman, jonka avulla varmistetaan, että tarvittavat selvitystyöt pystytään toteuttamaan päätösten valmistelun tueksi myös jatkossa.**

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen vihreässä siirtymässä

- Vihreän siirtymän rahoituksessa ja toimissa korostuu ilmastotavoitteisiin pyrkiminen. Energiamurros on tarpeellinen ja ilmastonmuutoksen hillintä on edellytys myös luontokadon pysäyttämiselle.
- **Luontopaneeli kuitenkin katsoo, että vihreään siirtymään voi liittyä riski luontokadon jatkumisesta, jos luontotavoitteita ei pidetä johdonmukaisesti mukana kaikissa siirtymän toimissa ja sen rahoituksessa.**
- Luontopaneeli katsoo, että sujuvat ja selkeät lupaprosessit ovat tärkeä tavoite. **Kun lupajärjestelmää kehitetään, on kuitenkin huolehdittava siitä, että vauhdittamista ei tehdä ympäristötavoitteiden kustannuksella tai niistä tinkimällä**.
  - Jos ympäristötavoitteista tingitään, vihreän siirtymän investoinnit yksiselitteisesti muuttuisivat kestämättömiksi. Luvituksen vauhdittamisen yhteydessä onkin erityisen tärkeää varmistaa, että lupaviranomaisilla on riittävästi osaamista, paikallista ymmärrystä sekä henkilöstöä ja muita resursseja lupaedellytysten toteutumisen varmistamiseen ja tarvittaessa myös tarkistamiseen.

KIITOS ja HYVÄÄ SYKSYÄ!

www.luontopaneeli.fi